

Vad kan vi lära av Finland?

Stabiliseringspolitiken i Sverige har från mitten av 70-talet kommit in i en ny fas med ändrade roller för de olika ekonomisk-politiska medlen. Budgetunderskottet innebär att *finanspolitiken* inte längre kan användas som ett effektivt medel för att klara sysselsättningen. Samtidigt sätter det internationella ränteberoendet allt snävare gränser för *penningpolitiken*. Istället har *växelkurspolitiken* med upprepade devalveringar kommit att användas allt mer i syfte att hålla sysselsättning och tillväxt uppe.

När man ska bedöma framtidsutsikterna för den svenska ekonomin, ligger det nära till hands att försöka dra lärdomar av erfarenheterna från Finland. Den finska ekonomiska utvecklingen har under hela efterkrigstiden haft inslag som påminner om den nuvarande svenska problembilden.

Typiskt för Finland är frånvaron av en aktiv konjunkturpolitik. Det keynesianska stabiliseringspolitiska tänkandet tycks aldrig ha spelat någon större roll för finanspolitiken. Den tycks istället främst ha styrts av en kombination av kameralt "kassatänkande" och hänsyn till externbalansen med följd att konjunktursvängningarna snarast förstärkts av den ekonomiska politiken. Där emot har växelkursen flitigt använts som medel att upprätthålla den internationella konkurrenskraften och därmed klara den långsiktiga sysselsättningen och tillväxten. Kraftiga devalveringar har företagits 1957, 1967, 1977/78 och 1982.

Inställningen gentemot devalveringspolitiken är idag genomgående mycket kritisk bland finska ekono-

mer (särskilt arbetarrörelsen närliggande). Den allmänna uppfattningen tycks vara att devalveringarna ökat instabiliteten i ekonomin: såväl konjunkturuppgångarna som nedgångarna har förstärkts. De vinstökningar som ägt rum omedelbart efter devalveringarna har endast varit tillfälliga. Efterhand har löneökningar utlösts som ätit upp devalveringseffekterna och därmed tvingat fram nya devalveringar. Slutresultatet har således endast blivit en högre inflationstakt. Det ser rentav ut som om denna "devalveringscykel" med åren blivit allt kortare. Detta har skett trots att staten ingripit direkt i löneförhandlingarna (inom ramen för s k inkomstpolitiska helhetslösningar) med alltifrån starka krav på återhållsamhet till löften om oförändrade alkoholpriser och skatter.

Särskilt den senaste finska devalveringscykeln utgör en god illustration. 1977/78 devalverades den finska marken med ca 17 procent. Devalveringen föregicks av en mycket stram finans- och penningpolitik och i "eftervården" ingick direkta inkomstpolitiska ingrepp. Under ett par år i slutet av 70-talet talade man om ett finskt ekonomiskt under, men i efterhand måste man konstatera att det snarast var fråga om en traditionell devalveringscykel. Konjunkturuppgången 1979/80 blev för snabb till följd av att finanspolitiken inte lades om i tillräckligt restriktiv riktning när de snabba exportökningarna kom. Följden blev en snabbare löneinflation än i omvärlden. Detta inträffade trots att ett försök att bryta devalveringscykeln genom revalveringar av marken gjordes. Dessa kunde

emellertid inte hejda de inflationskrafter som redan utlösts, utan bidrog istället till att ytterligare försämra det relativa kostnadsläget.

Dagens svenska situation företer många "finska" drag. Fjölårets kraftiga devalvering har åtföljts av ett starkt politiskt tryck på löntagarorganisationerna att acceptera "låga" löneökningar. Idag framförs också krav på mer långtgående statliga ingripanden i avtalsrörelsen även av tidigare inbitna motståndare till inkomstpolitik. Samtidigt tycks idéer om att revalvera kronan börja luftas inom löntagarorganisationerna.

I detta läge kan det vara värdefullt att ta fasta på erfarenheterna från Finland och ställa frågan hur vi skall kunna undvika de misstag som gjorts där. De slutsatser som då kan dras är följande.

- 1) Det finns ingen anledning att tro att inkomstpolitik i statlig regi — t ex ett formellt lönestopp — skulle utgöra någon enkel lösning. Löneökningar kan säkert precis som i Finland förskjutas i tiden något år, men utvecklingen på längre sikt bestäms av mer grundläggande krafter.
- 2) Det centrala tycks vara att undvika att konjunkturuppgången går för fort — de finska erfarenheterna visar klart på risken för att en alltför hastig konjunkturuppgång snabbt drar igång en ny inflationsvåg, även om uppgången sker från en mycket låg nivå.

Detta ställer krav på en mycket stram finanspolitik under de närmaste åren. Den ofrånkomliga nackdelen blir att vi inte kan hoppas på någon snabb minskning av arbetslösheten.

- 3) Eventuella revalveringstankar bör bemötas med stor skepsis. Idag finns ingen världsinfation att revalvera bort. Syftet med en revalvering skulle i så fall enbart vara att revalvera bort en del av inflationseffekterna från fjölårets devalvering. Detta vore inte bara ett något egendomligt sätt att bedriva växelkurspolitik, utan är förmodligen också farligt. De finska erfarenheterna tyder på att när man en gång väl släppt inflationskrafterna lösa genom en stor devalvering, kan det vara omöjligt att dämpa dem genom en senare revalvering. Devalveringar skapar inte automatiskt något utrymme för senare revalveringar, vilket många tycks tro.

Försöker man sammanfatta de lärdomar som kan dras av finsk ekonomisk politik, blir den oundvikliga slutsatsen att det inte finns några genvägar tillbaka till ekonomisk balans. Att minska arbetslösheten blir en långvarig process. Går vi fram för fort, blir följderna bakslag. Risken är då stor att också vi låser fast oss i en devalveringsspiral.

Lars Calmfors